

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio IV. De homicid. in duello, saltem aliquando licito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

S E C T I O I V .

De homicidio in Duello, saltem aliquando licito.

S U M M A R I U M .

184. Usque ad n. 190. Duellum proprie est pugna singulorū duorum ad invicem pugnantium ad mortem, vel mutilationē ex condicō, ad certum locū & tempus.
190. Ordinariē etiam auctoritate publica, per se semper illicitum est.
191. Nisi quandoque per accidens. i. ad demonstrandam veritatem,
192. II. Ad terminandam litem; &c.
196. III. Ad finiendum bellum.
198. Auctoritate autem privata semper illicitum est indicare, vel acceptare duellum;
199. Excepto unico casu, quo licet occidere injustum aggressorem, quales recensentur quatuor usque ad n. 205.
205. Estq; peccatum gravissimum;
206. Et merito excommunicatione, aliisque pœnis ab Ecclesia prohibitum.
208. Usque ad n. 213. Quinam in contingentia duelli excommunicationem incurrant.
213. Recensentur aliæ pœnæ.

A S S E R T I O I V .

Duellum proprie dictum, auctoritate publica¹⁸³ ordinariē (exceptis, certis & raris casibus) auctoritate verò privata semper illicitum est; Excepto solo unico casu, quo licet occidere injustum aggressorem. Est peccatum gravissimum, merito excommunicationis, aliisque pœnis ab Ecclesia prohibitum. Tota communissima. Explico per partes.

Q4

S. I.

Duellum propriè dictum.

184 **D**uellum vi vocis idem est, ac duorum bellum. Græcè *monomachia*, id est, pugna singularis seu unius cum uno. Et sic latè sumptum, duellum dicitur quæcunque rixa, concertatio, vel pugna duorum inter se, sive cum, sive sine periculo mortis; sive ex condicito, sive casu, ex occasione facta. At propriè, prout in iure, & SS. Canonibus severissimè prohibentibus accipitur; sic definitur; *Duellum est pugna singularis duorum adversus invicem pugnantium ad mortem, vel mutilationem alterum inferendam ex condicito ad certum locum & tempus.* Sic DD. passim. Dicitur,

185 **I.** *Pugna singularis duorum;* seu unius contra unum: quando enim plures promiscuè contra plures pugnant, rixa est, non duellum: nisi etiam inter ipsos servetur æqualitas certo numero, ut singuli determinati contra singulos determinatos pugnent aut principales duo duellantes socios sibi adsciscant, ut vocant *secundantes*, ut sicut principales contra se invicem pugnant, ita secundus unus, contra secundum alterius dimicet. Unde duplex est ejusmodi diabolicum duellum: unum *publicum & solemne*, quod fit cum certis cæremoniis, determinato loco, & tempore cum electione certorum armorum, adhibitis patrinis, seu secundis, & testibus, seu assistentibus &c. quæ diabolus ad solemnem interitum animarum insanis duellistis suggerit, & succurrit. Alterum *simplex, & privatim tantum*, quod sine ejusmodi cæremoniis fit, tamen ex condicito certo loco, & tempore.

II. *Ad mortem, vel mutilationem alterutri inferendam.* 186

Omnis enim pugna fit cum periculo mortis, vel mutilationis? unde qui, etiam ex condicto, sed sine armis aptis ad occidendum, vel vulnerandum, v. g. pugnis, baculis levis &c. pugnant, quamvis ad vindictam: item, qui digladiantur ludo hastarum, & similibus instrumentorum, non ad mortem, vel ad mutilationem inferendam, sed ad exercitium artis, vel virium corporis, non committunt duellum: ac etiam secuta morte, vel mutilatione alterius, etsi non sine peccato, non incurruunt poenas duellantibus decretas.

III. *Ex condicto &c.* Cum scilicet duellantes 187

sibi prius pugnam condicunt, postea ineundam ad certum locum, & tempus. Quando enim ex accidenti sibi invicem occurrentes pugnant, etsi unus alterum prius quaesierit, aut pugnam, vel mortem minatus fuerit, non erit proprie dictum duellum, nec secuta morte locum habebunt poenae Ecclesiasticae; ut omnes observant.

IV. *Ad certum locum, & tempus.* Ubi imprimis 188

ly & copulative sumendum est, sic, ut & certus locus, & certum tempus simul condicatur ad pugnam: adeo ut si condicatur, vel locus tantum, vel tempus tantum, non erit duellum strictè sumptum in prohibitione Pontificum, quae, cum sit odiosa, & gravis valde, strictè interpretanda est de rigore duello. Sic Bonacina, aliisque cit. Diana p. 5. tract. 13. resolut. 59. Tamb. lib. 6. Decal. c. 1. §. 3. n. 8. Et hinc

Duellum proprie, & strictè sumptum, quatenus 189

Q5

ab

ab Ecclesia sub excommunicationis, aliisque po-
 nis gravissimis prohibetur (quamvis alioquin pe-
 catum mortale gravissimum) non erit. I. Univer-
 liter: quando aliqui se provocant ad pugnam in
 loco determinato tempore vel loco. Item, si quis
 dicat alteri, pugnabo tecum, vel, invito te ad pugnam
 quodcumque extra hunc locum occurreris; quia
 non est assignatio determinati loci, & temporis
 imò, et si quis dicat, pugnabo tecum prima vice
 qua per hanc urbem, vel extra hanc urbem tibi oc-
 currero &c. quia tota urbs, vel extra urbem, non
 est locus satis certus. Et, prima vice, &c. non est
 tempus certum; ut contra *Bonacinam* & alios
 cum aliis probabiliter putat *Tamb. cit.* II. Si qui
 xantes in templo, aula Principis, domo, navi, cur-
 ru &c. ob reverentiam, periculum, vel angustiam
 loci, dicant invicem: exeamus: vel prodi mecum
 &c. & eodē impetu exeant, & pugnent; quia non
 est conditio certi loci, & temporis. Vide *Diamam*
 cum aliis p. 2. *tract. 16. resolut. 53.* & p. 3. *rr. 6.*
resolut. 1. III. Si qui orta repente rixa in aliquo
 eo subito se provocent ad duellum, etiam ad cer-
 tum locum, & mox eodem tempore, & impetu
 calor eo concurrentes dimicent: quia non est
 assignatio certi temporis; & esto intercedat aliquod
 spatium temporis; dummodò iudicio prudente
 censeatur durare idem color iracundiae. *Ita cit.*
 Eadem est ratio: si duobus contenditibus verbis
 vel pugnis, alter, vel uterque domum petant, &
 arma capientes mox redeant & pugnent: quia non
 est ex conditio. IV. Si quis alteri domi manentem
 dicat

deat; exi, hic te expecto ad pugnam: aut si duobus contententibus, alter conducens locum, dicat; hic me expecta, donec redeam &c. sumptisque armis redeat, & pugnet, adhuc non est duellum strictè sumptum, ut cum *Diana cit.* censet Tamb. *ibidem n. 12.* Quia licet sit condictio loci, non tamen est condictio determinati, & moraliter distincti temporis, imò cum condictio, & pugna fiant durante eodem passionis calore, censentur moraliter una actio, non duæ distinctæ, prout requirere videntur prohibitiones Pontificiæ; quæ in materia odiosa strictè interpretandæ sunt. Sed hæc dicta sunt in ordine ad prohibitiones, pœnasque Ecclesiasticas tantùm §. 4. referendas. Nam quoad jus naturæ, & peccatum mortale perinde est, quomodocunque fiat duellum illicitum.

S. II.

Auctoritate publica.

Ordinariè etiam auctoritate publica illicitum est indicere, vel inire duellum, exceptis certis, & raris casibus, ferè ad ipsam defensionem inculpatae tutelæ reducendis. *Communissima.* Et patebit adducendo causas, ob quas publica auctoritate duella indici, aut permitti solent, vel possunt, Et potissimum sunt tres: 1. *Ad demonstrandam veritatem.* 2. *Ad terminandam litem.* 3. *Ad finiendum bellum.*

1. *Ad demonstrandam veritatem.*

Etiam auctoritate publica semper illicitum est per se loquendo instituere duellum ad demonstrandam veritatem, vel innocentiam probandam, Qua

Qua ratione duellum numeratur inter purgationes
vulgatas, & damnatur in c. *Monomachiam* 2. q. 1.
Et c. 1. & 2. de purgat. vulgari. Et docent omnes
cum S. Thoma 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. Ratio est
Quia medium illud, præterquam quod sit velle
difficile atque à natura humana abhorrens, etiam
ex se, & natura sua prorsus non est idoneum ad
alem finem, scilicet veritatis demonstrandæ, vel in-
nocentiæ probandæ: cum ex natura æque contingere
possit, & defacto sæpius contingat, illum, qui
pro veritate stat, vel innocens est, in duello sub-
cumbere: adeoque hoc modo veritatis, vel inno-
centiæ demonstratio, vel signum inquiritur non ex
natura actionis, sed aliunde: ergo vel à DEO: &
sic erit tentatio DEI: secluso tamen speciali DEI
instinctu: quemadmodum refertur de fabro illo
Cambronensi, qui Judæum violatorem Imaginis
B. VIRGINIS, duello est aggressus, ut ejus per-
dam malitiam demonstraret: vel per modum lot-
tis à fortuna, & casu; & tunc erit sortilegium, quo
uti ad aliquid contingens determinandum ex iustitia,
semper est peccatum mortale; cum enim sortibus
de se fallibilibus non possit adhiberi certa
des futuri eventus, una pars necessariò exponitur
periculo injustitiæ, & in duello, insuper mortis
aut denique ab ipso dæmone: & tunc spectat
superstitionem divinationis ex pacto cum dæmone,
peccatum gravissimum. Ergo ad eum finem
licitum nulla ratione est duellum.

192 At, quid si iniquus Judex alicui innocenti mor-
tis supplium minetur (res iniquissima, & dam-
nissima)

iustitia omni jure, & tamen nostris temporibus
 nonnunquam practicata) nisi duello se purget, li-
 cebitne innocenti duellum acceptare? Negant
 quidem *S. Antoninus, Abulensis, Sylv. & Armil-*
la, verb. duello. Sed merito affirmant *DD. com-*
muniter. Toletus lib. 5. c. 6. in fine. Cajetanus 2.
2. q. 95. art. 8. causa 4. Filiucius tractatione 29.
c. 8. q. 10. Laym. cit. c. 5. à n. 1. Ratio sumitur
 ex communi jure naturæ, quo innocenti licet tue-
 ri vitam suam contra injustum invasorem: adeo-
 que hoc casu omnino requiritur, ut alter, contra
 quem duellandum est, sit nocens, & iniqui Judicis
 velut minister, ideoque censeri debeat injustus in-
 vasor, contra quem locum habeat jus naturale na-
 cessariae, & ineulpatae defensionis. Quidsi ergo
 etiam alter innocens sit, posito casu duos falso ve-
 nisse in criminis suspicionem, nullumque ex ipsis
 esse reum, iisque optionem dari, ut vel mortem
 subeant, vel duello congregiantur? Rectè resolvit
Laym. l. cit. neutrum duellum inite posse; cum
per se intrinsecè malum sit innocentis occisionem
aggredi. Quod si tamen alter accepta conditione
iniquissima, duellum aggrediatur, eo ipso fiet no-
cens, & injustus invasor, contra quem alteri inno-
centi uti licebit jure naturali defensionis. Quidsi
denique à Principe vel Duce belli, duobus certo
nocentibus, ac capitis supplicia meritis, duel-
lum indicatur? R. Licet hoc speculativè & jure
naturæ non videatur illicitum, cum nihil aliud sit,
quàm utrumque reum in alterutrum constituere
ministerium justitiæ, cum conditione, ut ei, qui al-
terum

terum executione sententiæ prævenit, vita con-
donetur; practicè tamen ob circumstantias, per-
iculum animæ, & speciem quandam crudelitatis,
nec expediens est, nec licitum, saltem post *Con-
trid.* duella tam strictè prohibens. Certum autem
videtur, reos tunc posse duellum, acceptare, sicut
affectu publicæ justitiæ, & propriæ vitæ salvandæ
causâ, secluso affectu privati odii, vel vindictæ.
Azorius, Fillucius, Laym. cit. alii apud ipsos.

II. *Ad terminandam litem.*

193 **E**Tiam publica autoritate per se semper illi-
tum est duellum instituere ad terminandam
litem, vel controversiam aliquam. *Communissima
D.D. supra.* Ratio clara est: vel enim instituitur
duellum ad terminandam litem, ut per eventum
duelli constet de justitia, vel injustitia causæ litigan-
tium: & sic duellum æquè erit medium invidiosum
ad hoc, ac ad demonstrandam veritatem, vel
innocentiam probandam; & sic redibit totum ar-
gumentum supra. Vel instituitur solum ad hoc, ut
facto duello partes cessent à lite: & tunc insana, &
diabolica malitia est, velle duello congregi cuius
certo periculo vitæ, ut desistant à lite, à qua spo-
tè, & securâ vitâ desistere possunt. At, quid si alibi
cui innocenti certum, vel probabiliter cognitum
sit, se per accusatoris calumniam injustè judicium
opprimendum cum certa jacturâ vitæ, vel hono-
ris, vel honorum magni momenti, nec ullum aliud
superfit medium evadendi tantam jacturam, nisi
duellum; licebitne tunc duellum offerre, vel obli-
tum acceptare, etiam propria auctoritate? *Negat
universi*

universim *Abulensis, Salon, & alii apud Dianam*
mox citandum. Affirmant universim *Pet. Navar.*
lib. 2. c. 3. dub. 13. n. 289. Sanch. lib. 2. Moral.
c. 39. n. 5. Hurtad. aliisque cit. Diana p. 5. tr. 4.
resolus. 7. Tu distinctè breviter sic resolve.

Licitum est eo casu duello congredi, tam pro-194
 vocando, quàm acceptando, cum calumniatore ad
 liberandam ipsam vitam à moraliter certo periculo.
Communis DD. Navarr. cit. c. 11. n. 39. Filliu-
cius, Laym. cit. supra. Ratio est: Quia cuilibet
 naturali jure permessa est defensio contra injustum
 aggressorem: atqui calumniator ille, ut verè inju-
 stus invasor injustam tibi necem machinatur; non
 enim interest, propriòne gladio, an alieno Judicis
 te impetat, ait *Cajetanus 2. 2. q. 95. a. 8.* ergo si
 aliud medium non suppetat, poteris te duello de-
 fendere; idque maximè accedente consensu Prin-
 cipis, vel Judicis, quem ad hoc necessarium esse,
 affirmat. *Cajet. ibid.* Sed meliùs negant alii com-
 munitè; cum defensionem propriæ vitæ ipsum
 jus naturale concedat.

Quamvis, speculativè loquendo, idem dicen-195
 dum sit pro defensione temporalium bonorum,
 vel honoris ab injusto calumniatore in judicio,
 supposito nimirum, non esse aliud medium te libe-
 randi: practicè tamen vix videtur possibilis casus,
 in quo liceat ob defensionem bonorum, vel hono-
 ris in judicio, duello congredi. *Ita contra Pet.*
Navar. Sanch. & Dianam cit. communis DD.
apud modò cit. Ratio est: vel enim talis accusatus
 calumniam passus, innocentiam demonstrare po-
 test

test in iudicio, vel non potest? Si potest, nulla est
necessitas duelli: si non potest, etiamsi duello con-
tet, & vincat, non ideo probabitur innocens; sed
novo homicidii dedecore famam maculabit: Unde
de merito supra practicè reprobavimus sententiam
Pet. Navar. Sanch. & aliorum, licet calumniato-
rem, aut falsum testem; imò & ipsum Judicem in-
quum è medio tollere, ne noceat in vita, vel bono
alicujus momenti, etiam eodem argumento usi.

III. *Ad finiendum bellum.*

196 **E**TIAM publica autoritate per se illicitum est
instituire duellum ad finiendum bellum of-
fensivum, & defensivum. *Communis DD. apud
Cajet. Sanch. Filiucium, Laym. cit.* Ratio est:
Quia bellum gerens sive offensivum ad injuriam
vindicanam, sive defensivum ad injustam vim re-
pellendam, debet se habere velut agens respectu
partis adversæ; agens autem debet esse fortius parte
sivo, ut penes ipsum quasi spes certæ victoria exis-
tat: atqui non contingit hoc in duello: quia vel
par est utriusque conditio, vel multa acedere possunt,
ut etiam is, qui videtur esse valentior viribus
succumbat: ergo per se loquendo, non licet bellum
finire duello. Per accidens tamen ita licebit in cer-
tis casibus. I. Si hostis ipse exercitui duellum ob-
ferat, quod ab aliquo acceptari ad ignominiam
avertendam, animos hostium frangendos, & ho-
rum confirmandos multum expediens videatur.
Exemplum habemus. *i. Reg. 17. de David, & Philistæo.* II. Quando ad experiendos, vel debili-
tandos adversariorum militum animos, vel ad fini-

nem belli, victoriámque facilius consequendam
 Duci expediens videtur privata duella fuorum mi-
 litum contra hostes indicere. 3. Quando ad bo-
 num Reipublicæ, bellique exitum imminente con-
 flictu, magis expedire Ducibus videtur totum bel-
 lum ad duellum, vel certamen paucorum revoca-
 re, & hosti offerre, vel ab hoste oblatum acceptare.
*Omnia ex communi DD. apud Sanch. Fillucium,
 Laym. cit.*

Ceterum in eiusmodi duellis communi utrius-197
 que exercitus consensu institutis, semper annexum
 debet esse pactum, ut neutri parti succumbenti suc-
 curatur; idque etiam à justè bellantibus hosti in-
 iusto servandum est: cum bonum commune po-
 stulet, ut hosti fides servetur, maximè in rebus ad
 bellum spectantibus, teste S. August. ep. 207. *relat.*
et. vol. 23. q. 1. Secus est de duellis privatis; quæ, si
 ex utraque parte injusta sint, circumstantes ex cha-
 ritate disimere tenentur, quoad commodè possunt.
 Si verò ex una tantum parte injustum esset bellum,
 v.g. ex parte injusti calumniatoris; tunc alteri in-
 nocenti succumbenti astantes succurrere possunt,
 & debent; etsi conditio posita fuisset, ut neutri par-
 ti succuratur. Quia conditio illa ex parte innocen-
 tis, ob necessariam sui defensionem contra calum-
 natorem pugnantis, iniqua est.

§. III.

Authoritate verò privata.

Semper illicitum est duellum indicere, provo-198
 care, acceptare, & inire, excepto solo unico
 THEOL. MORAL. PARS V. R. casu

casu necessariae defensionis, quo licet injustum aggressorem occidere. In his terminis ferè conser-
 tiunt omnes: & rectè exprimit noster March. *p. 2. tract. 6. tit. 3. q. 1. §. 5. dub. 2.* Ratio manifesta
 est ex terminis. Duellum enim est pugna privata
 & spontanea duorum ad mortem alterutri intere-
 dam; quia scilicet cum periculo propriae vitae in-
 tenditur, & attentatur, mors alterius: atqui sim-
 pliciter nullo unquam casu licet privata auctoritate,
 ac spontanea voluntate hominem occidere,
 etiam quantumvis nocentem: excepto solo unico
 casu illo necessariae defensionis inculpatæ tutelæ,
 contra actualem injustum aggressorem: quando
 nimirum quis non voluntariè se exponendo peri-
 culo vitae, sed necessitate cogente, & instanti peri-
 culo vitae jam expositus, duellum init. Alia causa
 fingi non potest: cum omnis alia causa excogita-
 bilis, infinitis aliis modis transfugi possit, ut mox
 patebit in casu principaliter controverso.

Casus certus.

199 **I**nimicus armatus occurrit tibi inermi, & mor-
 tem minatur, nisi mox arreptis armis secum
 duello certes: sine dubio poteris. Sed tunc non
 erit strictè duellum, sed rixa potiùs. Dicat ergo
 inimicus: tecum pugnabo in condicto loco, &
 tempore; nisi acceptes, hìc te confodiam &c. ac-
 ceptare poteris sine dubio, imò etiam inire potest
 duellum, si aliter detrectare, & evadere nescias.
 est enim ipsissima defensio vitae. Idemque dicen-
 dum, si hostis divitis domum ingressus dicat: hanc
 omnia pretiosa auferam, destruam, domum in-
 ce-

cendam &c. nisi duello mecum certes hâc horâ ex-
tra portam hanc &c. & aliter sua tueri nesciat: es-
set enim ipsa defensio bonorum. Lege Dianam p. 5.
trakt. 13. resol. 27. & alios apud ipsum.

II. Casus certus.

Judex iniquus innocenti delato minatur mortis
supplicium, nisi duello contra adversarium no-
centem se purget. Licere ex communi DD. jam
habet §. 2. casu primo: revera enim tunc non pu-
blica autoritate, quæ ad injusta non urget, sed
privata Judicis, & nocentis calumniatoris malitiâ
ad defensionem vitæ cogere. Idemque dicen-
dum, si eo casu iniquus Judex minaretur aliud sup-
plicium grave, grandem multam pecuniariam &c.
quam aliter evitare non possis.

III. Casus tutus.

Tertius à calumniatore in judicio injustè oppri-
mendus esset cum certo periculo vitæ. Hoc
casu tam indicere, quàm acceptare duellum, etiam
privata autoritate licere, etiam habet *ibid.* casu
secundo. Et rectè aliqui apud *Dianam* suprâ ex-
tendunt universaliter, licere provocare ad duellum,
sedque inire, quoties non est alia via, quâ quis vitam
suam servet. In hac enim suppositione non est
provocatio mera, sed justa defensio. Sed casus,
præter jamjam dictos, erit rarissimus.

IV. Casus principalis controversus, &

Utrum liceat duellum ab alio oblatum accep-
tare, & inire ob eam causam, quòd si duel-
lum

lum detrectes, censeatur apud viros prudentes, nobiles Principes &c. diminutus honor tuus, ipsaque ignavia, & timiditatis notatus, vel infamis habebis in statu militiae, vel nobilitatis non amplius habebis, nihil fies, non promoveberis &c? Affirmant aliqui apud Dianam p. 5. tract. 13. resolut. 25. id licere, saltem cum hac limitatione: si provocatus iudicabitur duellum detrectare, non propter conscientiam, & legem DEI, quippe quam alias non observat, sed propter timiditatem, & ignaviam, idque acceptet, non aggrediendo, sed solum modo se defendendi, si ab altero impetatur. Ratio est: quia pro honore defendendo licet occidere inustum aggressorem. Verum hæc sententia est expressè damnata novissimè ab Alexandro VII. Anno 1665. ordin. 2. *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notatus apud alios incurrat.*

203 Quare omnino verissima, & in praxi omnino dis suadenda est opposita Sententia negativa. Communis DD. Sotus, Navar. uterque, Rodriq. Molina, Less. Sanch. Filliucius, alii passim apud Laymannum saepe cit. p. 3. tract. 3. cap. 3. March. supra. Ratio est evidens: quia id præcisè liceret ob defensionem honoris, & vitandum dedecus vel infamiam, atqui reverà sicut nulla est infamia, nullum dedecus, sed merus & solidus honor: ita nemo prudens, atque proborum vitio, vel infamia vitare non potest, quod quis Legem DEI, & Naturæ observet, & sui ipsius, vel proximi occidendi periculum absque justa necessitatis causa non ad-

minimè verò in re adeò gravi attendenda sunt hominum vanorum, & imprudentum judicia, maximè in hoc perditissimo sæculo, quo res eò usque devenit, ut ob quamvis leviculam causam ex mera diabolica libertate ac vanitate duella indicuntur, & ea respuentes sinistrè judicantur &c. Aliud est de fuga in actuali aggressione, quæ homini Nobili, vel militari ex natura rei, omnium iudicio, ignominiosa ducitur; ad duellum autem provocatus, & recusans, non censetur fugere, sed Legem DEI, & Naturæ observare: & pro honore servando, & ignominia avertenda sufficit dicere: defendam me, quandoque aggressus fueris. Vel sic: ego tua condictione ista non opus habeo ad me, meaque tuenda, quocumque loco, vel tempore paratus hoc gladio defendere &c. Facta autem postea aggressione, locus erit iustæ defensionis.

Quòd si tamen in raro casu eo loco res sit, ut si ¹⁰⁴ duellum respuas: miles in exercitu, vel Nobilis in Aula Principis debeat cedere armis, officio, dignitate, aut excidere Ducis, vel Principis favore, & gratiâ ob ignaviæ suspicionem; adeò ut tunc sub titulo honoris ipsius vitæ, vel familiæ conservatio periclitetur, omninò fatendum est cum *Navar. Laym. cit. aliisque communiter*, licere tunc duellum acceptare, & meræ defensionis gratiâ provocanti se sistere: quia tunc esset vera, & merè iusta defensio contra injustum aggressorem, scilicet provocantem, qui sua provocatione defacto, vel actu aggreditur meum honorem, officium, dignitatem, adeoque conservationem vitæ, vel familiæ

miliæ meæ, ut mihi illa violenter eripiat. Proinde Lege Naturæ eâdem vi defendere possum, ac de beo, cùm absque eorum amissione retrocedere nequeam. Et hic ergo sit quartus casus rationabiliter permissus. Denique excusari possunt ex simili rationabili causa, etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratiâ duellum acceptum vel ad aliud provocantes, quando certò sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impeditam &c. Vide Dianam p. 1. tract. 16. resolut. 1. Et multo magis si ex condicito occultè certò mittant, quòd impediendi sint ab omni, damo, etsi descenderint ad locum pugnæ, gladios sumpserint, ictus aliquot sine aliquo periculo commiserint &c. uti observat Bassæus v. Duellum num. 9. Tamb. lib. 7. Decal. cap. 1. §. 3. in fine, alii apud ipsos.

§. IV.

Peccatum gravissimum.

205 **O**Mne nimirum duellū indictum, acceptatum, ininitum, perpetratum absque legitima auctoritate publica in certis casibus, maxime belli §. 3. (excepto solo casu necessariæ, ac justæ defensionis contra injustum aggressorem) §. 3. est peccatum mortale gravissimum, contra quintum Præceptum divinum naturale, non occides: Idque duplex homicidium: dum duellans, & proximi suam aggreditur, & suam periculo necis exponit absque legitima & justa causa: Neque rarò evenit utrumque cadere: neque id alia indiget probatione; attamen ob diabolicam crudelitatem, qua

colore honoris vani, ac futilis infandam carnifici-
nam tam animarum, quam corporum dæmon ex-
cogitarit, quam omnibus modis tollere oportet in
jure Canonico tam veteri, quàm novo. Meritò

Gravissimis pœnis prohibitum ab Ecclesia.

Ordo prohibitionis hic est. Inprimis Constitu-²⁰⁶
tiones Julii II. Leonis X. Clementis VIII. &
Concilii Trident. *Sess. 28. Cap. 19.* de reform.
easque confirmans Pius IV. sub excommunicatione
late sententiæ, aliisque pœnis prohibent duella
solemnia Deinde Gregorius XIII. sub excommu-
nicatione summo Pontifici reservata, & novis aliis
pœnis prohibet duella omnia, etiam privata, om-
nemque eorum cooperationem. Denique Cle-
mens VIII. prædicta omnia confirmat, additque
aliqua magis explicata suo excommunicationis,
aliisque pœnis jamjam enumerandis, & expli-
candis.

Prima pœna.

Est excommunicatio late Sententiæ ipso facto,²⁰⁷
incurrenda, & licet non in Trident. tamen in
Bullis Gregorii XIII. & Clementis XIII. soli Pon-
tifici reservata, præterquam in mortis articulo.
Hanc incurrunt sequentes.

I. Principes, Magistratus, Duces militiæ &c.²⁰⁸
duella præcipientes, vel permittentes &c. extra ca-
sum necessitatis boni communis, ut in bello supra
dictum: aut etiam in casu particulari, si ad vitanda
majora mala duellum permittere cogantur: *Sax-
chez, Laym. citati, & alii cum Diana p. 6. tract. 6.
resoluit. 20.*

R 4

II. Ip-

209 II. Ipsimet certantes in duello illicito: *ex Trident.* quidem in solo duello solemnè vel publico ex Bullis autem Pontificum etiam in duello privato sine cæremoniis, tam vero & proprio dicto duello ex condicito priùs certo loco & tempore. Unde non incurrunt omnes enumerati. §. I. post N. IV. pugnantibus quidem pugna singulari, sed non proprie dicto duello: cum prohibitiones illæ, utpote odiosæ, strictè interpretari, & intelligi debeant de duello strictè, & propriè sumpto.

210 III. Incurrunt ipso facto provocantes ad duellum ferio animo pugnantis: itémque litteras provocatorias scribentes, deferentes scienter, aut provocationem oretenus denunciantes, etiam effectum pugnae non secuto, saltem ex bulla Clementis VIII. licet non clarè ex bulla Gregorii XIII. ex Trident. ut latè ostendit Filliucius *tract. 29. cap. 8. quasi. 15.* Non ergò incurrunt provocantes absque animo pugnantis effectu non secuto: v. g. si quis offensus ab alio vel contumelia gravi affectus, ad reparandum honorem læsum coram aliis illum provocat ad duellum, certò sciens, pugnam ab amicis impediendam fore: etiam si uterque venisset ad locum designatum, gladium stringeret, neuter incurreret. *Diana Fillinc.* An vero incurrant provocantes ad duellum ferio, & animo pugnantis quidem, sed effectu aliunde non secuto, vel impedito ab amicis, aut altero non comparente; negat quidem Hurtadus apud Dianam *p. 5. tract. 14. resolut. 102.* dicentem, an hæc Sententia Mendozae sit probabilis, alii judicent. Affirmat autem veriùs Filliucius *tract. 29. cap. 8.*

cap. 8. quest. 19. n. 170. Tamb. cit. lib. 6. cap. 1.
 §. 3. num. 15. idque ex bulla Clementis VIII. §. 7.
 qui §. 6. in fine de instigantibus dixerat, *etiamsi
 pugna aliqua non secuta fuerit*: quæ clausula omni-
 no etiam videtur subintelligenda in §. sequenti de
provocantibus: & sanè mirum esset hominem me-
 re instigantem ad duellum incurrere excommunica-
 tionem reservatam, etiam non secutâ pugna, &
 ipsum principalem provocantem, etiam non secutâ
 pugna, non incurrere. Unde Confessarius privile-
 giatus eo casu pœnitentem, qui ita seriò provocârat,
 etsi pugna impedita fuerit; omnino debet absol-
 vere ab excommunicatione, saltem pro majori se-
 curitate, & addito illo: *si quam incurristi*.

IV. Incurrunt duellantium auxiliatores, & ejus-
 modi, & quomodolibet, auxilio vel consilio proxi-
 mi cooperantes ad duellum, sive ut explicatè lo-
 quitur Clemens VIII. in bulla §. 5. *quicumque ad pro-
 vocandum aliquem ad pugnam auxilium, consilium
 operam, vel favorem præstiterint, etiam effectu pu-
 gnæ non secuto*. Non ergo incurrunt remotè tantum
 cooperantes, v. g. 1. qui aliquid dicit, vel narrat,
 unde prævidet posse oriri duellum, nisi id intendant,
 & eo fine narret, ut ad duellum incitet. 2. Neque
 qui duellaturo subministrat arma, sine quibus ta-
 men armis aliunde petitis, nihilominus pugnaret;
 neque qui solum legit scripturam ad duellum pro-
 vocatoriam absque intentione maligna, vel alia
 cooperatione. Ratio ejusmodi exceptionum est.
 Quia leges pœnales tam onerosæ strictè sunt inter-
 pretandæ. 3. Neque is qui postquam consilium, vel
 R 5 auxi-

auxilium ad duellum dederat, seridè conatus est revocare, vel impedire, etsi nihilominus pugna sequatur, quia moraliter cessavit ejus cooperatio per revocationem. 4. Neque is, qui solum ratam habet, vel approbat provocationem, vel pugnam suo nomine jam factam: quia poena decreta in delictum committentes, non extenditur ad illud ratum habentes, nisi in jure exprimat, prout exprimitur de ratam habente occisionem, vel percussione Clerici suo nomine factam.

212 V. Incurrunt omnes spectatores duellantium, qui vel ex condicto, vel composito cum duellantibus accedunt ad spectandum: *ex Trid. citato, & Bulla Gregorii XIII.* vel tamquam socii committuntur duellatores, id tamen effectu secuto tantum, aliàs non, nisi accedat alia cooperatio. Non ergo incurrunt. 1. Qui tantum per accidens interveniendo spectant, seclusa omni compositione cum duellantibus, omnique periculo praevisto promovendi duellum: tunc enim eo ipso fieret compositio tacita cum duellantibus: & quia revera solapresentia dat hoc periculum promovendi duellum, ideò tales morosi spectatores sub conditione absolvendi sunt á Censura 2. Minus incurrunt, qui tantum obiter & in transitu spectant, aut ex occulto, ut videri nequeant, quia sic nullum est periculum promovendi duellum. *Filliucius tom. 2. tr. 29. c. 8.* pluresque citans *Diana p. 5. tr. 14. resolut. 100.* Ab hac tamen excommunicatione occulta (saltem extra Italiam) absolvunt Episcopi, & ex privilegio Regulares mendicantes, non obstante Bulla Clementis

mentis VII. ut docet *communis DD. apud Bonac. Dian. Laym.* qui rectè monet eam Bullam quoad duella privata, cùm ex condicto & certo loco & tempore ad pugnam sine aliis cœremoniis accedunt, apud Germanos non esse in tanto rigore receptam, saltem quoad reservationem excommunicationis.

Pœna reliqua.

Secunda pœna est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ 213
 illius, qui duello occubuit, & ante mortem absolutus non fuit; unde licet talis ante mortem signa contritionis seu pœnitentiæ dederit, Confessarium petierit, non tamen confiteri & absolvi potuit ob defectum Sacerdotis, adhuc sepultura Ecclesiasticâ privatur, nisi ad eum finem ipsius cadaver absolvatur auctoritate Ordinarii, possunt tamen pro tali defuncto fieri suffragia Ecclesiæ, & orationes in Missa: quia licet mortuus fuerit excommunicatus, tamen non fuit denunciatus, & non toleratus: soli autem excommunicati denunciati, & non tolerati aut notorii percussores Clericorum, & tales mortui privantur suffragiis Ecclesiæ: uti cum Navar. & aliis docet *Dian. p. 5. tract. 4. resol. 192.* sed neque sepultura Ecclesiasticâ privandus erit, qui accepto vulnere in duello etsi lethali è loco duelli discesserit & alibi mortuus fuit: quia verba *Trid. si in tali consuetu discesserint.* cùm sint legis pœnalis non sunt ultra rigorem litteræ extendenda. *Sanch. Laym. Diana,* alii citati. *Tertia* pœna est interdictum in locis, in quibus scientibus & permittentibus locorum illorum Dominis, duella injusta commissa

missa sunt. *Quarta* Privatio dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum, si duellans fuerit Clericus. *Quinta*. Inhabilitas ad illa, seu Clericus, seu Laicus fuerit: & tandem *Sexta*. Est irregularitas; nimirum enim notum est, occidentem, vel mutilantem, in duello incurrere irregularitatem ex delicto; de qua *cap. sequenti*: si autem occidat in duello licito, sive ex auctoritate publica, sive ob necessariam sui, sive suorum defensionem, nullam incurrere irregularitatem, jam ex dictis liquere debet. Decernuntur etiam pœnæ temporales confiscationis bonorum, & aliæ: sed hæc non sunt nostri fori.

CAPUT II.

De

Homicidiis illicitis.

Homicidium illicitum aliud est voluntarium, idque directè, vel indirectè tantum, in se, vel in causa; aliud involuntarium simpliciter, & mere casuale: homicidium formaliter in se & directè voluntarium est, cum quis directâ voluntate intendit occidere hominem; idque rursus duplex: unum physicè patratum, quo quis per se ipsum instrumento materiali, vel causa physica proximè applicata, ut gladio, sclopo, veneno &c. directâ voluntate occidit hominem: aliud moraliter causatum; quo quis etiam directâ voluntate intendit hominem occidere: at non per se, vel instrumentum materiale à se applicatum, sed per alium hominem.